

Rastande och övervintrande gäss i Nordostskåne 1976-2007

– resultat av 31 säsongers månatliga inventeringar

*Staging and wintering geese in North-east Scania, 1976-2007
- results of 31 seasons of mid-monthly counts*

Redan några månader före sitt bildande genomförde Nordöstra Skånes Fågelklubb sin första gåsinventering, och sedan dess har det rullat på utan avbrott (Kampe-Persson 2007). Normalt har sju eller åtta inventeringar genomförts per säsong, men 1976/77 och 1978/79 endast tre, även om några lokaler inventerades ytterligare tre gånger sistnämnda säsong. De nationella inventeringarna av grågås i september inleddes 1984, men här kom föreningen inte med förrän nio år senare. Sedan 2004 genomförs inte längre några inventeringar i april, framförallt beroende på förändrade flyttningssvanor hos sädgässen.

HAKON KAMPE-PERSSON, ULF JUNGBECK, ÅKE SVENSSON & EVERT VALFRIDSSON

Bakgrunden till inventeringarna var att Nordisk Kollegium för Viltforskning under 1976 hade startat ett samnordiskt gåsprojekt (Nilsson 1977). Projektet var främst inriktat på sädgås, men viss uppmärksamhet kom också att ägnas övriga Anser-gäss (Nilsson & Fog 1984). Ett huvudsyfte var att närmare kartlägga de nordiska gässens flyttningssvanor, samt fastställa häcknings-, övervintrings- och rastområden för de gäsbestånd som berörde Norden. Inom ramen för projektet planerades också studier av ruggande gäss på Nordkalotten samt häckningsbiologiska studier av sädgås, främst i norra Finland. Som ett viktigt led i dessa studier genomfördes fångst av sädgäss för

halsringmärkning i såväl Skåne som Norge och Finland.

Strax efter beslöt International Waterfowl Research Bureau (IWRB) att från och med säsongen 1977/78 återuppta de internationella gåsinventeringar som under i huvudsak 1960-talet genomförts i ett antal länder i Europa (Nilsson 1977). Syftet med dessa inventeringar, med en uppläggning liknande den internationella andfågelinventeringen, var att kartlägga de europeiska gäsbeståndens utbredningsförhållanden och numerär under olika delar av säsongen, att lokalisera betydelsefulla områden samt att ge underlag för studier av långtidsförändringar i de olika bestånden.

Inför den första inventeringen delades Fågelklubbens område, Kristianstad och Bromölla kommuner, in i fem inventeringsområden (*Neideman & Svensson 1976*), vilka i princip bibehållits alltsedan dess. Den enda förändringen är att område II utsträckts till att omfatta några lokaler vid Ivösjön, där till exempel södra delen av Ivö räknades för första gången så sent som i december 2006. Indelningen i räkningsområden gjordes utifrån väl definierade gränser, oftast större vägar. Därmed råder det aldrig någon tvekan om vilken inventerare som skall räkna gässen på varje enskilt fält. Inventeringsområdena är: I. Araslövssjön + Gummastorpasjön, II. Oppmannasjön + Råbelövssjön + Ivösjön, III. Hammarsjön, IV. Trolle-Ljungby och V. Egeside.

Inventeringarna har genomförts på lörd-

agen under helgen närmast mitten av månaden, genom att inventerarna mer eller mindre samtidigt räknat samtliga i Kristianstad och Bromölla kommuner förekommande gäss, medan dessa sökt föda på fälten.

Endast vid tre tillfällen har inventeringarna ställts in helt och hållet, men då har sträng vinter rått, och markerna varit helt utan gäss (januari-82 och januari-87) eller hyst endast en flock (februari-82). I februari 1978 rådde full snöstorm, med igenblåsta vägar, varför endast vissa områden kunde räknas, och i april 1980 skedde ingen räkning vid Egeside. Men från och med hösten 1980 har samtliga inventeringar genomförts programenligt. En starkt bidragande orsak därtill är att man redan från första inventeringen fann rätt arbetsmodell samt inte minst tillgången på en trogen kader av erfarna inventerare.

Tabell 1. De månatliga inventeringsresultaten redovisade som medelvärden för följande tidsintervall (uppifrån och ner) 1976/77-1986/87, 1987/88-1996/97 och 1997/98-2006/07.

Results of the mid-monthly counts given as averages for the following periods (from above down) 1976/77-1986/87, 1987/88-1996/97 and 1997/98-2006/07.

	Sept	Okt	Nov	Dec	Jan	Febr	Mars	April
Sädgås	389	1 227	4 694	5 114	3 000	1 486	8 403	4 412
<i>Bean Goose</i>	1	380	10 001	13 540	13 656	11 168	4 878	437
	2	535	16 164	16 386	10 541	8 838	2 257	12
Bläsgås	0	6	21	20	8	1	34	17
<i>White-fronted Goose</i>	0	17	40	29	26	31	106	10
	1	233	570	327	184	154	415	14
Grågås	23	24	4	0	0	0	63	128
<i>Greylag Goose</i>	3 184	1 480	58	6	6	138	842	443
	8 618	8 825	2 769	625	677	2 682	3 944	1 128
Vitkindad Gås	0	7	5	2	1	0	1	133
<i>Barnacle Goose</i>	4	531	191	67	11	8	9	49
	191	1 547	1 926	874	192	6	38	142
Kanadagås	872	1 660	2 078	3 254	675	61	1 763	292
<i>Canada Goose</i>	1 100	2 378	1 950	2 752	1 787	1 902	1 336	71
	1 299	1 699	3 927	6 606	3 312	2 594	1 899	113
Totalsumma:	1 288	3 020	6 778	8 450	3 685	1 548	10 269	4 987
<i>Total sum:</i>	4 288	4 796	12 252	16 404	15 103	13 252	7 174	1 015
	10 118	12 953	25 387	24 852	14 937	14 396	8 560	1 532

Resultat

Totala antalet inräknade gäss har uppvisat en kraftig ökning vid inventeringarna under månaderna september-februari, en svag nedgång i mars och en markant i april (*tabell 1*). Ett sätt att uttrycka denna ökning är att räkna om tabellens siffror till antal gåsdagar per säsong. För de tre inventeringsperioderna erhålls då 1,2 miljoner, 2,2 miljoner och 3,4 miljoner. Bakom dessa siffror döljer sig olika trender hos olika arter.

Sädgåsen, den antalsmässigt viktigaste arten under hela inventeringsperioden, uppvisar kraftiga minskningar i september och april, markanta minskningar i oktober och mars, medan en kraftig ökning skett under

de mellanliggande månaderna. Mellan de båda senaste tioårsperioderna har en viss antalsmässig förskjutning skett från januari och februari mot november och december. Sett över hela säsongen motsvarar den första periodens siffror 0,9 miljoner gåsdagar och de två följande periodernas 1,6 miljoner vardera. Det hela skulle kunna sammanfattas som att sädgåsen numera vistas i Nordostskåne en kortare tid varje säsong jämfört med tidigare, men i avsevärt större antal. Samtliga i Nordostskåne inräknade sädgäss kan utan att något allvarligt fel begås räknas som taigasädgäss av nominatrasen *fabalis*, ty övriga taxa (*johanseni*, *middendorfi*, *rossicus* och *serrirostris*) uppträdde under de aktuella

Sädgåsen ses nu under kortare tid varje säsong jämfört med tidigare, men i klart större antal. foto **bo petersson/n**

åren så fåtaligt att dessa faller inom felräkningsmarginalen (*Kampe-Persson opubl.*).

Gemensamt för bläsgås, grågås och vitkindad gås är att de ökat kraftigt i antal under så gott som samtliga månader. För bläsgåsen beror ökningen sannolikt på en pågående förskjutning av övervintringsområdet norrut, så kallad *short-stopping*, som ett svar på den pågående klimatförändringen. För de båda andra arterna beror det sannolikt på samverkan mellan kraf-

tigt ökande häckpopulationer och mildare vintrar. Generellt sett har även kanadagåsen ökat, vilket tydligt framgår om tabellens siffror för de tre perioderna omräknas till gåsdagar: 300 000, 400 000 respektive 650 000. Denna art har framförallt ökat under vintermånaderna.

Av övriga arter är spetsbergsgåsen den som setts oftast och i störst antal. Fram till och med säsongen 1996/97 var den fåtalig, men sedan dess har en markant ökning skett. Rekordnoteringen på 190 ex i december 2006 var dock nästan fem gånger så hög som tidigare toppnotering, varför det är för tidigt att uttala sig om huruvida det berodde på en tillfällig topp, eller om det ingick i en pågående trend. Den globalt hotade fjällgåsen sågs vid 14 tillfällen. Som mest sågs 10 ex, i november och december 1997 samt i november 1998. Notabelt är att arten även sågs i november 1976 och i oktober 1980, dvs innan Projekt Fjällgås satte ut sina första fåglar. Snögås sågs vid 45 tillfällen, som mest 11 ex, och striggås vid sex tillfällen, som mest 2 ex. Prutgås sågs vid 20 tillfällen, framförallt i oktober och november. De största antalen var 102 ex vid Trolle-Ljungby, 26 ex vid Egeside och 25 ex vid Hammarsjön. Rödhalsad gås och nilgås sågs en gång vardera. Dessutom sågs ett antal hybrider, där den klart vanligaste typen var grågås x kanadagås. I kanadagåsflockarna rapporterades i genomsnitt 0,17 ‰ (N=436.295) av individerna vara dylika. I övrigt sågs sju hybrider snögås x vitkindad gås och en obestämd snögåshybrid.

För betydligt mer detaljerad resultatredovisning hänvisas till Kampe-Persson mfl (2007).

Internationell betydelse

För taigasädgåvs av nominatras uppfyller samtliga fem räkningsområden kravet på att få räknas som varande av internationell

Kanadagåsens numerär i Nordostskåne har framför allt ökat vintertid. foto *arne schmitz/n*

betydelse. För detta krävs nämligen enligt Ramsar-konventionen att ett område regelbundet hyser 1 % av individerna i en population, vilket i detta fall betyder 800 fåglar (Wetlands International 2006). Världspopulationen av detta taxon uppgår enligt den senaste antalsuppskattningen till mellan 70 000 och 90 000 individer (Nilsson 2006). Följaktligen har under det senaste decenniet i genomsnitt en femtedel av världspopulationen uppehållit sig i Nordostskåne i november och december samt drygt en tiondel i januari och februari.

ENGLISH SUMMARY

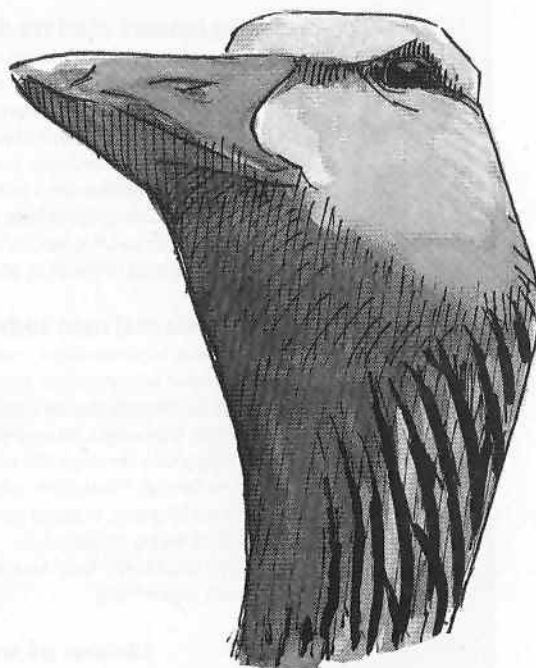
Mid-monthly counts of staging and wintering geese have been carried out of members of the Bird watch society of NE Scania in the municipalities of Kristianstad and Bromölla ever since the society was founded in May 1976. Normally, the geese were counted seven or eight times per season, but in 1976/77 and 1978/79 only three times. Already before the first count, the total area was divided up into five counting areas: I. Araslövssjön + Gummastorpsjön, II. Oppmannasjön + Råbelövssjön + Ivösjön, III. Hammarsjön, IV. Trolle-Ljungby and V. Egeside.

The total number of staging and wintering geese showed marked increases during the months September-February, a slight decrease in March and a marked one in April. The trends differed among the species however. The Bean Goose, the most numerous species during the study period, showed considerable declines in September and April, marked decreases in October and March, but substantial increases during the intervening months. All five counting areas were of international importance for the fabalis race. The White-fronted Goose, Greylag Goose and Barnacle Goose all showed substantial increases in almost all months. Also the Canada Goose increased in numbers,

which became obvious when the count data were recalculated to goose-days per season. Among species not shown in the Table, the Pink-footed Goose increased during the last decade, and no less than 190 individuals were found in December 2006. The Lesser White-fronted Goose was seen on 14 occasions, with a maximum of 10 birds in November-December 1997 and in November 1998. Also Snow Goose, Bar-headed Goose, Brent Goose, Red-breasted Goose and Egyptian Goose were seen, and a number of hybrids as well.

Referenser

- Kampe-Persson, H. 2007. Gåsinventeringar i Nordostskåne 1956-2006. Spoven 31: 21-31.
 Kampe-Persson, H., Jungbeck, U., Svensson, Å. & Valfridsson, E. 2007. Rastande och övervintrande gäss i Nordostskåne 1976/77 – 2006/07. Spoven 31: 000-000.
 Neideman, C. & Svensson, Å. 1976. Örn- och gåsin-

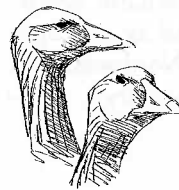
ventering 1976-11-27. Information från Nordöstra Skånes Fågelklubb 0: 7.

Nilsson, L. 1977. *Nordisk och internationell gåsforskning*. Anser 16: 285-286.

Nilsson, L. 2006. *Internationella gåsinventeringar i Sverige*. I Fågelåret 2005 (SOF). Vår Fågelvärld, Supplement 45: 35-49.

Nilsson, L. & Fog, M. (red.). 1984. *Studies on Fennoscandian populations of Bean Goose (Anser fabalis), Greylag Goose (Anser anser) and Lesser White-fronted Goose (Anser erythropus)*. Swedish Wildlife Research 13: 1-221.

Wetlands International 2006. *Waterbird Population Estimates—Fourth Edition*. Wetlands International, Wageningen, Nederländerna.

HAKON KAMPE-PERSSON

Allarp 414-19, 295 91 Bromölla
kampepersson@hotmail.com

ULF JUNGBECK

Lasarettboulevarden 11A, 291 33 Kristianstad
u.jungbeck@minpost.nu

ÅKE SVENSSON

Norregatan 17, 289 31 Knislinge
Ake.Svensson@skane.se

EVERT VALFRIDSSON

!nestorpsvägen 255, 290 10 Töllarp
evert.valfridsson@snf.se

Fågelresor till Egypten

12 - 19:e januari med tre dagars Nilkryssning

Vi upplever mängderna av övervintrande hägrar, änder, vadare och tärnor längs Nilen från övre däck på en lyxig Nilkryssare. Kairo bjuder på både Gizapyramiderna och spännande skådning med bl.a. smyrnakungsfiskare, svartvingad glada, senegalsporrgök och dvärgrördrom. Nere i den afrikanskt charmiga staden Aswan upplever vi atmosfären och fågelområden med nilgäss, mangrovehägrar, dammsnäppor, papyrussångare och de läckra nilsolfågeln. Kryssningen tar oss till Luxor där vi besöker den världsberömda Konungarnas Dal och skådar fågel på Crocodile Island som hyser senegaltjockfotar, sumpvipor, grön dvärgbiätare och mycket annat.

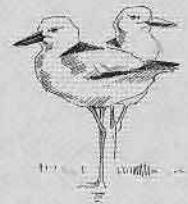
Pris: ca 10.500 kr inkl. flyg Stockholm-Kairo t.o.r, alla transporter, del i dubbelrum med frukost, 3d Nilkryssning med helpension, alla inträden och utflykter, expertis svensk färdledning.

25:e april - 4:e maj med södra Rödahavskusten och Abu Simbel

En tiodagars rundresa till landets bästa områden under den tid då utbudet är som störst! Maffigt rovfågelsträck vid Suezviken, il- och tofstärnor och sotmåsar längs Röda havet och trädgårdar med rastande småfågel. Längst i söder finns otroligt spännande marker med mangroveträsk och wadis. Vi hoppas på både brun sula, goliathäger, öröngam, sotfalk, klippuggla, hägerpipare och afrikansk turkduva. Via öknens slagfalkar och kronflyghöns tar vi oss till Luxor (nilsolfågel och rallbeckasin) och sen vidare ner mot Abu Simbel. Nassersjöns vikar brukar hysa tunga arter som rosaryggad pelikan, afrikansk ibisstork, brokärla och ökennattskärre, med tur även afrikansk saxnäbb. Detta är en häftig skådarresa!

Pris: ca 12.500 kr inkl. flyg Stockholm-Kairo t.o.r, alla transporter, del i dubbelrum med frukost, expertis svensk färdledning

Läs mer på www.tomasharaldsson.se